

Apjir/ e-ISSN: 2602-2893

Cilt: 5, Sayı: 2, 2021, ss. 232-252/Volume: 5, Issue: 2, 2021, pp. 232-252

Journal homepage: <https://apjir.com/>

ARAŞTIRMA MAKALESİ/RESEARCH ARTICLE ERGENLERİN MANEVİ ZEKÂLARI İLE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Filiz YAĞCI

Öğr. Gör., Fen Edebiyat Fakültesi, Uludağ Üniversitesi, Bursa
Lecturer, Faculty of Science and Letter, Uludag University, Bursa /Turkey

gfiliz@uludag.edu.tr

orcid.org/0000-0001-5574-9922

<https://ror.org/03tg3eb07>

Esin SEZGİN

Dr. Öğr. Üyesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi, İstanbul
Asst. Prof., Faculty of Health Sciences, Hamidiye Faculty of Health Sciences, Istanbul/Turkey

esin.sezgin@sbu.edu.tr

orcid.org/0000-0002-9772-9855

<https://ror.org/03k7bde87>

Öz

Her insanda farklı oranlarda mevcut olan zekâ türlerinden biri olan manevi(ruhsal) zeka üzerine son yıllarda birçok bilimsel çalışma yapılmaktadır. Bu çalışma da, ergenlerin manevi (ruhsal) zekaları ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel ve betimsel tarama desenleri kullanılarak tasarlanan bu çalışmanın çalışma grubunu 14-17 yaş arasındaki 381 ergen oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, ergenler ilişkin bilgileri içeren “*Kişisel Bilgi Formu*”, ergenlerin manevi zekâlarını ölçmek için “*Manevi Zeka Ölçeği*” ve ergenlerin psikolojik sağlık düzeyini belirlemek üzere “*Ergenlerde Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği*” kullanılmıştır. Çalışma verileri SPSS 22.00 paket programı ile analiz edilmiştir. Normal dağılım gösteren verilere Pearson Korelasyon Testi t ve One Way Anova testleri uygulanmıştır. Araştırma yapılan korelasyon analizi sonucunda Manevi zeka ile psikolojik dayanıklılık ölçekleri arasında pozitif yönde zayıf düzeyde ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca ergenin cinsiyetine göre manevi zeka ölçeğinin ve alt boyutları olan “insani değerler”, “vicdan” ve ergenlerde psikolojik dayanıklılık ölçeğinin alt boyutu olan “uyum” puanlarının ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ve kız çocukların ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Manevi(ruhsal) zekâ, psikolojik dayanıklılık, ergen

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ADOLESCENT SPIRITUAL INTELLIGENCE AND PSYCHOLOGICAL RESISTANCE

Abstract

In recent years, many scientific studies have been conducted on spiritual intelligence which is one of the types of intelligence present in every human being at different rates. The aim of this study is to examine the relationship

between spiritual intelligence and psychological resilience of adolescents. This study was designed by using relational and descriptive survey designs, which are among quantitative research methods. A total of 381 adolescents between the ages of 14-17, with consent from their parents and adolescents, were included in the study. The study was prepared with the relational scanning model, which is one of the quantitative research methods. Personal Information Form, Spiritual Intelligence Scale and Adolescent Psychological Resilience Scale were used as data collection tools in the study. The data obtained from the study were analyzed using the SPSS 22.00 package program. In order to analyze normally distributed data according to variables, t test , one way anova and Pearson Correlation Test were used for independent groups. As a result of the research, it was determined that there is a moderate positive correlation between the total score of Spiritual intelligence and the total score of Psychological Resilience and there is a statistically significant difference between the mean scores of the spiritual intelligence scal according to the adolescent and the sub-dimensions "human values", "conscience" and Adolescent Psychological Resilience Scale sub dimensions "compliance" and the mean scores of girls are higher.

Key Words: Spiritual intelligence, psychological resilience, adolescent

Atf / Cite as: Yağcı Filiz-, Sezgin, Esin. "Ergenlerin Manevi Zekâları ile Psikolojik Dayanıklılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" *Apjir* 5/2 (Ağustos 2021), 232-252.

Giriş

Manevi(Ruhsal) zeka, insanlık kadar eski bir kavram olmasına rağmen bu kavram üzerinde günümüzde yeterince tartışmaların yapılmadığı bilinmektedir. Ruhsal zekâ, insanın tüm evrenle bağlantılı olduğunu bilmesini ve bu evren içinde kendinin de farkında olmasını sağlayan bir zekâ türü olarak tanımlanmaktadır. İnsanın belli bir vizyona ve değerler toplamına sahip olması, zorluklarla yüzleşip onlardan ders çıkarması, dünyaya karşı sorumluluğunun farkında olması da ruhsal zekânın özellikleri arasında yer almaktadır¹. Manevi Zekâ kavramı, maneviyat ve değerlerle yakından bağlantılıdır, bu nedenle bir bireyi değişim ve dönüşüm hissi ile güçlendirebilir ve kendisine kültürel ve ruhsal sorunların çözülmesinde yardımcı olabilir. Bu nedenle, onu dönüştürüp bireylere tanrıyla ilgili sorunlarını çözmelerinde yardımcı olur ve onları kültürel ve sosyal sorunlarını daha iyi ve daha etkili bir şekilde çözmeye hazırlar (Khoshtinat, 2012). Manevi zekâ seviyesi yüksek olan kişiler zorlukları kolay aşarak kararlılık ve dürüstlük sergilemeyi başarırlar. Bundan dolayı bireyin egosunu ön plana çıkarmadan, sadece kendisini düşünen ve tutkuların üstesinden gelmesine, kendisini anlamayı kolaylaştırmasını, yapacağı tüm girişimlere daha kuvvetli, kararlılık ve cesaretle yaklaşmasını sağlar.² Emmons,³ ruhsal zekâyı tanımlayan beş yetenekten bahsetmektedir. Bu yetenekler, fiziksel ve materyalin ötesine geçme kapasitesi, yüksek ruhsal bilinç durumlarını deneyimleme kapasitesi, günlük faaliyetlere, olaylara ve ilişkileri kutsallaştırma yeteneği, yaşama ilişkin sorunları manevi kaynakları kullanarak çözebilme yeteneği, erdemli davranışta bulunma veya erdemli olma kapasitesi, affetme, minnettarlık ifade etme, alçak gönüllülük, şefkat gösterme şeklindedir. Maneviyat, aşkınlık, kendini gerçekleştirme, amaç ve anlam, bütünlük, denge, kutsallık,

¹ Zohar ve Marshall, *Spiritual Caption*, Berrett-Koehler Publisher, California, ISBN: 978-1-60509- 718-3, 2010.

² McGreal, S. A. "The illusory Theory of Multiple Intelligences". *Psychology Today*, <https://www.psychologytoday.com/us/blog/unique->, 2013.

³ Emmons, Robert A. "Is Spirituality An Intelligence? Motivation, Cognition, And The Psychology Of Ultimate Concern." *The International Journal For The Psychology Of Religion* 10/1, 3-26, 2000.

fedakarlık, evrensellik ve yüksek güç duygusu gibi kavramları içermekle birlikte, maneviyat daha geniş, daha öznel ama evrensel bir deneyim olarak tanımlanır.⁴ Mutluer⁵'in yaptığı çalışmada manevi değerlerin, özgüvenin oluşmasında çok önemli bir payı olduğunu belirtmiş ve manevi değerler hem özgüveni oluşturmada hem de özgüven düzeyini belirgin şekilde yükseltmekte olduğu bulunmuştur. Yurttaş⁶'ın üst düzey yöneticinin ruhsal zekâ ile karar verme stilleri ilişkisini incelediği çalışmasında yöneticilerin ruhsal zekâ seviyelerinin yüksek olduğu tespit edilmiş yöneticilerin insani değerleri önemseydiği insanların düşünce ve duygularına saygı duyduğu anlaşılmıştır. Endonezya'da yapılan bir diğer çalışmada ortaokulda okuyan ergenlerde manevi zekâ ve riskli cinsel uygulama arasındaki ilişkiyi incelemiş, manevi zekâ ile cinsel riskli uygulamalar arasında ters yönde bir ilişki gösterdiği bulunmuştur.⁷ Son 50 yılda yapılan çalışmalar incelendiğinde, maneviyat ve psikolojik danışmanın birlikte ele alındığı görülmektedir. Sharma'nın⁸ Hindistan, Manipur da ergenlerin, manevi zeka, benlik saygısı ve ergenin ruh sağlığı ile ilişkisini irdelediği çalışmada, ergenlerin benlik saygısı ve ruh sağlığı durumları ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Ruhsal zeka, ergenlerin psikolojik dayanıklılıkları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabilir, problem çözme becerisini, hedeflerine ulaşabilirliklerini ve dolayısıyla ergenin genel yaşam kalitesini olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Psikolojik dayanıklılık yaşamda gerçekleşen belirsizlik ve olumsuzluklar karşısında uyum sağlama, başarılı olup olumsuz durumla başa çıkma becerisi olarak tanımlanmaktadır⁹. Bir diğer tanımda ise yüksek riskli bir ortamda veya uzun süreli travmaya maruz kaldıktan sonra başarılı bir şekilde uyum sağlama ve işlev görme yeteneği psikolojik dayanıklılıktır. Yaşamın anlamını bulması, değişim ve yeniliğe karşı açık olma, olayları kontrol etme, sonuçlara etki etme inancına sahip olması psikolojik dayanıklılığı yüksek bireylerin özellikleri olarak gösterilmektedir. Dirençli çocuklar, zorluklardan kurtulanlar gelişimsel görevleri ve beklentileri başarıyla gerçekleştiren ve alanlar arasında iyi işlev gören çocuklar olarak nitelendirilmiştir, örn. Hem davranışsal hem de duygusal yeterlilik sergilemektedir.¹⁰ Aktaş¹¹ ortaöğretim öğrencisinin katıldığı çalışmasının sonucunda gelecek beklentisi yüksek olan çocukların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin de okul ve

⁴Stanard, Rebecca Powell, Daya Singh Sandhu; Linda C. Painter. Assessment of spirituality in counseling, Journal of Counseling & Development, 78/2, 204-210, 2000.

⁵Mutluer, S. Özgüven Oluşmasında Manevi Değerlerin Rolü. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

⁶ Yurttaş, Esra. (2018). Ruhsal Zekâ ile Karar Verme Stilleri İlişkisi: Yöneticiler Üzerine Bir Uygulama. Ankara: Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, 2018.

⁷Simak, Valen Fridolin, Poppy Fitriyani, and Agus Setiawan. The Relationships Between Risky Sexual Practices And Spiritual Intelligence Of Adolescents In Indonesia, Comprehensive Child And Adolescent Nursing, 42/1, 73-81, 2019.

⁸Sharma, B. Surchandra; Ali Arif. Spiritual Intelligence, Self-Esteem And Mental Health Status Among The School Going Adolescents., Indian Journal of Positive Psychology, 6/3, 233, 2015.

⁹Block, J - Kremen, A. M. Iq And Ego-Resiliency: Conceptual And Empirical Connections And Separateness., Journal Of Personality And Social Psychology, 70(2), 349-36, 1996.

¹⁰Howell, Kathryn H., Resilience And Psychopathology In Children Exposed To Family Violence", Aggression And Violent Behavior, 16/6, 562-569, 2011.

¹¹Aktaş, Engin. Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılıkları İle Gelecek Beklentileri Arasındaki İlişki, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, 2016.

cinsiyet değişkinine pozitif bir ilişkinin olduğu sonucuna varmıştır. Koç-Yıldırım vd.¹² çalışmalarında, psikolojik dayanıklılık ile özerklik ile negatif yönde, özerk-ilişkisellik ve ilişkisellikte ise anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Aktaş,¹² psikolojik dayanıklılık ile gelecek beklentileri arasında pozitif bir ilişki olduğunu saptamıştır. Purmut¹³ ise ergenlerle yaptığı çalışmasında benlik imgesindeki uyumsuzluk düzeyi arttıkça psikolojik dayanıklılık düzeyinin azaldığını sonucuna varmıştır. Sağlıklı nesillerin yetişmesinde, psikolojik dayanıklılık becerisini ergenlerde artırmak, bununla beraber çatışma çözme becerilerini desteklemek, önemli faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁴. Çeşitli problemler karşı karşıya kalan çocukların ruhsal sağlıklarının bozulmaması için risk ve koruyucu faktörler bireysel, ailesel ve çevresel faktörler olarak ele alınmaktadır. Yoksulluk, ebeveynlerin boşanması, ölümü ya da tek ebeveyne sahip olma, akademik başarısızlık gibi olumsuz durumlarda karşı karşıya kalan birey kendilerini korumak için bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu özellikler arasında, bu araştırmanın amacının da oluşmasında etkili olan, bilişsel yetenek, akademik yeterlilik algısı, sorumluluk, yüksek benlik saygısı, kendi yaşamı üzerinde kontrol sahibi olma, problem çözme becerilerine sahip olma, plan yapma, empati becerisine sahip olma, olumlu anne-çocuk ilişkisi ve okul ilişkileri, olumlu arkadaş desteği yer almaktadır.¹⁵ Çalışmalar bireyin olumsuzluklara karşı, durumun üstesinden gelebilmek için bireysel kabiliyete sahip olması, stresli yaşama uyum sağlama ve travma durumunda bireysel farklılıkların önemi üzerinde durmuştur. Ergenlik döneminde bu olumsuz durumlarla karşı karşıya kalma, zorlanmalara, umutsuzluğa, kendine ve çevresine karşı olumsuz tutum geliştirilmesine neden olabilmektedir.¹⁶ Konu ile ilgili çalışmalarda, Çiftçi,¹⁷ aile, akran ve okul desteği, uyum, mücadele azmi ve empati dayanıklılık düzeyleri ile Tanrı algıları ile arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varmıştır. Kişi¹⁸ ise, psikolojik sağlık ile ruhsal zekâ arasında pozitif anlamlı ilişki bulmuştur.

Yaşadığımız çağ, tüm insanlığa maddi anlamda geniş imkanlar sunma fırsatına sahip olmuşsa da manevi anlamda insanların psikolojik sorunlarını çözemediği gibi daha da karmaşık hale getirmiştir.¹⁹ Bu çağda özellikle ergenlerin sağlıklı kararlar alabilmeleri için psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yüksek olması beklenmektedir. Ergenlerin sık sık

¹²Pınar KOÇ YILDIRIM, Erol YILDIRIM , Mustafa OTRAR , Ahmet ŞİRİN, Ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile benlik kurgusu arasındaki ilişkinin incelenmesi, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi / Journal of Educational Sciences Cilt-Sayı, Volume-Issue 42, ss/pp. 277-297, ISSN: 1300-8889 • DOI: 10.15285/ebd.58203, 2015.

¹³Purmut, E. Ergenlerde Benlik İmgesi ile Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İstanbul: Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, 2016.

¹⁴Akdoğan, Bulut - Süleyman Barbaros YALÇIN. "Lise Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılık Ve Çatışma Çözme Davranışlarının Özel İyi Oluşlarını Yordaması." Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,46: 174-197, 2018.

¹⁵Öz, Fatma; Yılmaz Emel Bahadır. "Ruh Sağlığının Korunmasında Önemli Bir Kavram: Psikolojik Sağlık." Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi 16/3: 82-89, 2009.

¹⁶ Akça, Dilek- Erden, Seval. "Bilişsel Davranışçı Temelli Grupla Psikolojik Danışma Programının Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılığına ve Mizah Düzeyine Etkisi." Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi 2/3 61-72, 2018),.

¹⁷Çiftçi, Ayşenur. 14-18 Yaş Grubunda Tanrı Algısı İle Psikolojik Sağlık İlişkinin İncelenmesi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

¹⁸Kişi, M. Z. Psikolojik Sağlık Düzeylerinin Duyusal Zekâ ve Ruhsal Zekâ ile İlişkisi. İstanbul: Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, 2020.

karşılaştığı ölüm, zihinsel ve fiziksel engellilik, kimlik karmaşası, anlam kargaşası gibi durumlar gelişimsel ve psikolojik danışmanlık sürecinde manevi zekânın düzeylerini dikkate alma olanağı sağlamaktadır. Buradan yola çıkarak günümüzde ergenlerin manevi zekâ ile psikolojik dayanıklılıklarını araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ergenlerin manevi zekâ düzeylerine odaklanan araştırmaların sayıca yetersizliği bu konuda verilebilecek eğitimlerin oluşturulmasını, geliştirilmesini, uygulanmasını kısıtlamaktadır. Ayrıca söz konusu ergenlerin manevi zekâ ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaya bu araştırma kapsamında alan yazınında rastlanmamıştır.

Bu bilgiler ışığında, ergenlerin manevi zekâ ile psikolojik dayanıklılıkları arasında ilişki olup olmadığını belirlemek araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırmanın genel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

- Ergenlerin manevi zekâ, altboyutları, psikolojik dayanıklılık ve alt boyutları arasında anlamlı ilişki var mıdır?
- Ergenlerin demografik verileri olan yaş, cinsiyet, anne-baba tutumu, algılanan akademik başarı ve anne-baba birlikteliği ile manevi zekâ, alt boyutları ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve alt boyutları arasında fark var mıdır?

2. Kaynaklar ve Yöntem

2.1 Araştırma Modeli

Bu çalışmada Ergenlerin Manevi Zekâ ile Psikolojik Dayanıklılıkları verileri nicel araştırma deseni kullanılarak tanımlanmıştır. Bu desende olgular arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu modelde, iki ya da daha fazla sayıda olan değişkenler arasındaki birlikte olan değişimin varlığı veya derecesi araştırılmaktadır¹⁹. Bu kapsamda Ergenlerin manevi zekâ ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişki araştırılacaktır.

2.2.Çalışma Grubu

Çalışmada olasılık dışı örneklem yöntemlerinden, “araştırmacının bir örnekle başladığı sonrasında o örnekten aldığı bağlantılı ilişkilerle ilgili bilgilere dayanarak başka örnekler belirlediği ve süreci tekrarladığı rastlantısal olmayan bir örnekleme²⁰” olan kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir olan ve çalışmaya katılmayı kabul eden ergenler çalışma grubunda yer almıştır. Araştırmada 14-17 yaş arası 381 ergen çalışma grubunu oluşturmaktadır.

“G. Power 3.1.9.2” programı ile gönüllü olarak katılan 381 öğrenci sayısına göre I. Tip hata miktarı 0.05 olmak üzere çalışma da kullanılan korelasyon testlerinden Kolmogorov-Smirnov testi, bağımsız t testi ve maksimum dört gruptan oluşan tek yönlü Anova istatistiksel yöntemlerine kapsamında testin gücü 0.96 olarak bulunmuştur.

¹⁹ Karasar, Niyazi, Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayınları, 14. Baskı, 2005.

Yapılan bu çalışma kapsamında çalışma grubuna katılan ergenlerin 281(%73,8)'inin kız, 100(%26,2)'sinin erkektir. Çalışmada nicel verilerden olan ergenlerin yaş değişkeninin verilerinin betimsel istatistiklerinden çalışma grubunun yaş ortalaması 15,38, standart sapması 1,194, en düşük yaş 14 ve en yüksek yaş 17 olarak belirlenmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılacak verileri toplamak amacıyla, "Manevi Zekâ Ölçeği (MZÖ)", "Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (EPDÖ)" ve "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

2.4. Kişisel Bilgi Formu

Ergenlerin cinsiyet, yaş, şehir, sınıf düzeyi, okul türü, kardeş sayısı, algılanan akademik başarı, algılanan aylık gelir, anne baba birlikteliği, anne ve baba öğrenim düzeyi, algılanan aile tutumu bilgilerini elde etmek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır.

2.5. Manevi Zekâ Ölçeği (MZÖ)

Ergenlerin manevi zekâlarını ölçmek amacıyla Kumar ve Mehta (2011)²⁰ tarafından geliştirilen Erduran Tekin ve Ekşi (2019)²¹ tarafından Türkçeye uyarlanan "Manevi Zekâ Ölçeği", toplam 19 madde ve "Kendini anlama, insani değerler, merhamet ve vicdanlılık" tan oluşan 4 alt boyutu bulunmaktadır. Ölçekte kendini anlam alt boyutunu 7 madde, insani değerler alt boyutunu 4 madde, merhamet alt boyutunu 5 madde, vicdanlılık alt boyutunu ise 3 madde ölçmektedir. Ölçek 5'li likert tipi ve seçenekleri "1" için "Kesinlikle Katılıyorum"; "5" ise "Kesinlikle Katılmıyorum" şeklinde düzenlenmiştir. Ölçekte ters olarak puanlanan dokuz tane madde bulunmaktadır. Alt boyutlardan alınan puanlar toplanarak toplam puan elde edilir. Yüksek puan alan ergenlerin manevi zekâlarının yüksek olduğu söylenebileceği belirtilmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı ölçeğin tümü için 0.86 olarak bulunmuştur.

2.6. Ergen Psikolojik Sağlık Ölçeği (EPDÖ)

Ergenlerin Psikolojik Sağlık düzeyini belirlemek amacıyla Bulut, Doğan ve Altundağ (2013)²² tarafından geliştirilen "Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği", 29 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte "aile desteği, okul desteği, akran desteği, uyum, empati ve mücadele azmi" olmak üzere altı alt boyut vardır. Ölçekte aile desteği alt boyutunu 7 madde, akran, uyum ve mücadele alt boyutlarını 5 madde, uyum alt boyutunu 4 madde ve empati alt boyutunu ise 3 madde ölçmektedir. Ölçek 4'lü likert tip ve "1 - Bana Hiç Uygun Değil"; "4- Bana Çok Uygun" şeklinde düzenlenmiştir. Ölçekte ters kodlanan sorular bulunmaktadır. Ölçekten alınan puan arttıkça, kişinin psikolojik dayanıklılığı düzeyinin de arttığı

²⁰Kumar, V. V.; M. Mehta. "Gaining Adaptive Orientation Through Spiritual And Emotional Intelligence." New Facets of Positivism, 281-301, 2011.

²¹Erduran-Tekin, Özge; Ekşi Halil. "Adapting the Scale for Spiritual Intelligence to Turkish." Spiritual Psychology and Counseling 4/2, 123-141, 2019.

²²Bulut, Sefa, Uğur Doğan, and Yunus Altundağ. "Adolescent Psychological Resilience Scale: Validity And Reliability Study." Contemporary Psychology, Suvremena Psihologija, 16.1: 21-32, 2013.

belirtilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 29, en yüksek puan ise 116'dır. Ölçeğin güvenirlik katsayısı 0.87'dir.

Bu çalışmada elde edilen veriler doğrultusunda her iki ölçeğin güvenirliğini belirlemek amacıyla cronbach's alfa kat sayıları hesaplanmıştır. Manevi zeka ölçeğinin cronbach's alfası 0.73 ve yüksek düzeyde, psikolojik dayanıklılık düzeyleri ölçeğinin ise cronbach's alfası 0.85 ve yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

2.7. Verilerin Toplama Süreci

Kartopu örnekleme yöntemi ile ulaşılan velilere, veri toplama aracı olarak kullanılan ölçekler uygulanmadan önce katılımcıların ebeveynleri onam formunu onaylamıştır. Daha sonra ölçekler, ergenler tarafından dijital platform aracılığı ile önce ailelerden onay alınmış daha sonra ergenlerin doldurması sağlanmıştır

2.8. Verilerin Analizi

Çalışma grubundaki ergenlerin demografik bilgileri, manevi zekâ ölçeğinin (MZÖ)'den ve ergenlerin psikolojik dayanıklılık ölçeğinin (EPDÖ)' den elde edilen veriler SPSS (statistical package for social sciences) 21.0 programında girilmiştir. Verilerin normal dağılımına uygunluğu Kolmogorov-Smirnova ve basıklık çarpıklık değerleriyle belirlenmiş ve sonuçlar Tablo 1' de sunulmuştur.

Tablo 1. Ergenlerin MZÖ, EPDÖ ve alt boyutlarına ilişkin Normallik Analizi Bulguları(n:381)

Değişken	Betimsel İstatistik				Kolmogorov-Smirnov				
	Min.	Max.	X	ss	Çarpıklık değeri	Basıklık değeri	Kolmo.-Smirnov	sd	p
Yaş	14	17	15,38	1,19	,167	-1,500	,205	381	,000
MZÖ	43	89	67,46	8,92	-,096	-,442	,045	381	,061
Kendini Anla.	15	35	25,82	4,33	-,299	-,360	,091	381	,000
İnsani Değer	4	20	12,92	3,04	-,132	-,043	,076	381	,000
Merhamet	6	25	16,98	3,65	-,191	-,216	,072	381	,000
Vicdanlılık	4	15	11,73	2,31	-,527	-,184	,082	381	,000
EPDÖ	53	113	91,00	11,55	-,516	-,314	,123	381	,000
Aile Desteği	7	28	22,10	4,81	-,876	,290	,120	381	,000
Akran Desteği	5	20	17,26	3,60	-1,374	1,126	,229	381	,000
Okul Desteği	5	20	16,07	3,85	-,922	,089	,154	381	,000
Uyum	5	16	11,37	1,99	-,161	-,102	,116	381	,000
Mücadele Az.	8	20	14,20	2,57	-,307	-,414	,115	381	,000
Empati	5	12	10,00	1,63	-,573	-,147	,172	381	,000

MZÖ ve Kendini Anlama alt boyutu dışında diğer alt boyutları(p=0,000<0.05), EPDÖ ve alt boyutları(p=0,000<0.05) yönelik ergenlerden toplanan veriler yapılan Kolmogorov-Smirnova analizi bulgularına göre normal dağılım göstermediği Tablo 1 de görülmektedir.

Can²³ tarafından “çarpıklık katsayısını ve basıklık katsayısını, sırasıyla, çarpıklığın ve basıklığın standart hatasına böldüğümüzde, değerler -1,96 ile 1,96 aralığında bulunduğu durumlarda, dağılımın normal kabul edilebileceği” belirtilmiştir. Verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerine bakıldığında ölçeklerin toplam puanları ile alt boyutları ve yaş değişkeni normal dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle MZÖ, EPDÖ ve bu ölçeklerin alt boyutları ortalama puanlarını cinsiyet, anne babanın birliktelik durumuna göre farkın olup olmadığı bağımsız t testi; algılanan akademik başarı, algılanan ebeveyn tutumuna göre farkın olup olmadığı Tek yönlü varyans analizi (ANOVA); yaş ile MZÖ, alt boyutları ve EPDÖ ve alt boyutlarına ilişkin puanlar arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson Korelasyon analizi kullanılmış ve sonuçlar yorumlanmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın genel ve alt amaçları doğrultusunda elde edilen verilerle ilgili bulgu ve yorumlara bu bölümde yer verilmiştir.

Çalışma grubundaki ergenlerin MZÖ, EPDÖ ve bu ölçeklerin alt boyutlarının ortalama puanlarını cinsiyete göre farkın olup olmadığını ortaya çıkarmak için yapılan bağımsız t testi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Ergenlerin Cinsiyetine Göre MZÖ ve EPDÖ Toplam Puan ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız t Testi Sonuçları (n:381)

	Değişken	n	X	ss	t Testi		
					t	sd	p
MZÖ	Kız	281	67,98	8,546	1,903	379	,058
	Erkek	100	66,01	9,783			
Kendini Anlama	Kız	281	25,67	4,407	-1,152	379	,250
	Erkek	100	26,25	4,108			
İnsani Değerler	Kız	281	13,20	2,901	3,000	379	,003
	Erkek	100	12,15	3,276			
Merhamet	Kız	281	17,16	3,510	1,570	379	,117
	Erkek	100	16,49	4,006			
Vicdan	Kız	281	11,95	2,196	2,943	379	,004
	Erkek	100	11,12	2,512			
EPDÖ	Kız	281	90,80	11,232	-,562	379	,575
	Erkek	100	91,56	12,437			
Aile Desteği	Kız	281	21,90	4,757	-1,369	379	,172
	Erkek	100	22,67	4,940			
Akran Desteği	Kız	281	17,24	3,492	-,195	379	,846
	Erkek	100	17,32	3,884			
Okul Desteği	Kız	281	16,17	3,762	,879	379	,380
	Erkek	100	15,78	4,099			
Uyum	Kız	281	11,25	2,088	-2,121	379	,035
	Erkek	100	11,69	1,643			
Mücadele Azmi	Kız	281	14,20	2,589	-,036	379	,972
	Erkek	100	14,21	2,540			

²³Can, Abdullah. SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi. Ankara: Pegem Yayınları, 8. Baskı, 2019.

ERGENLERİN MANEVİ ZEKÂLARI İLE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Empati	Kız	281	10,04	1,688	,831	379	,407
	Erkek	100	9,89	1,435			
P<0,05							

Tablo 2 incelendiğinde; çocukların cinsiyet değişkenine göre MZÖ' nün alt boyutları olan "insanı değerler"(t=3,000, p<0.05), "vicdan" (t=2.943, p<0.05), ve EPDÖ alt boyutu olan "uyum" (t=-2,121, p<0.05), puanlarının ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ve kız çocukların ortalamalarının daha yüksek görülmektedir. Diğertaraftan MZÖ, MZÖ alt boyutları olan "Kendini anlama", "Merhabet", EPDÖ, alt boyutları olan "Alie desteği", "Akran desteği", "Okul desteği", "Mücade Azmi" ve "Empati" p>0.05 olduğu için puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.

Çalışma grubundaki ergenlerin MZÖ, alt boyutlarından ve EPDÖ, alt boyutlarından aldıkları puanların algılanan ebeveyn tutumları göre toplam puan ortalamalarının farklılığın olup olmadığını ortaya koymak amacı ile tek yönlü varyans analizi yapılmış ve Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3: Algılanan Ebeveyn Tutumları ile MZÖ, alt boyutlarının ve EPDÖ, alt boyutlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları (n:381)

Ölçek	Kareler Toplam	sd	Kareler ortalaması	F	P
MZÖ	892,268	3	297,423	3,824	,010
	29318,431	377	77,768		
	30210,698	380			
Kendini Anlama	319,179	3	106,393	5,886	,001
	6814,684	377	18,076		
	7133,864	380			
İnsani Değerler	3,130	3	1,043	,112	,953
	3497,663	377	9,278		
	3500,793	380			
Merhamet	35,943	3	11,981	,897	,443
	5034,929	377	13,355		
	5070,871	380			
Vicdan	46,977	3	15,659	2,983	,031
	1979,249	377	5,250		
	2026,226	380			
EPDÖ	5390,145	3	1796,715	14,957	,000
	45286,853	377	120,124		
	50676,997	380			
Aile Desteği	1082,662	3	360,887	17,639	,000
	7713,139	377	20,459		
	8795,801	380			
Akran Desteği	83,435	3	27,812	2,173	,091
	4825,841	377	12,801		
	4909,276	380			
Okul Desteği	443,161	3	147,720	10,722	,000
	5193,926	377	13,777		
	5637,087	380			

Uyum	16,681	3	5,560	1,411	,239
	1485,875	377	3,941		
	1502,556	380			
Mücadele Azmi	129,093	3	43,031	6,798	,000
	2386,345	377	6,330		
	2515,438	380			
Empati	10,313	3	3,438	1,306	,272
	992,684	377	2,633		
	1002,997	380			

P<0,05

Tablo 3'e göre algılanan ebeveyn tutumları değişkenine göre de MZÖ (F=3,824; p<0.05), alt boyutları olan kendini anlama (F=5,886; p<0.05), vicdan (F=2,983; p<0.05) ve EPDÖ (F=14,957; p<0.05), alt boyutları olan aile desteği (F=17,639; p<0.05), mücadele azmi (F=6,798; p<0.05) puan ortalamaları arasında da anlamlı fark belirlenmiştir. EPDÖ ve alt boyutları olan aile desteği, okul desteği ve mücadele azmi ortalama puanlarıyla algılanan ebeveyn tutumu arasında anlamlı fark görülmektedir. MZÖ'nün alt boyutları olan "İnsani Değerler", "Merhamet" ve "Akran Desteği", "Uyum" ve "Empati" alt boyutlarının puanlarının ortalamaları arasında p>0.05 olduğu için anlamlı fark bulunamamıştır.

Tablo 4' de ergenlerin algılanan akademik başarı ile MZÖ, alt boyutlarından ve EPDÖ, alt boyutlarından aldıkları puanların algılanan ebeveyn tutumları göre toplam puan ortalamalarının farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi ile belirlenmiştir.

Tablo 4. Algılanan Akademik Başarı ile MZÖ, alt boyutlarının ve EPDÖ, alt boyutlarının Tek Yönlü Varyans Analiz Sonuçları (n:381)

Ölçek	Kareler Toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
MZÖ	2198,273	2	1099,136	14,832	,000
	28012,425	378	74,107		
	30210,698	380			
Kendini Anlama	1211,966	2	605,983	38,680	,000
	5921,897	378	15,666		
	7133,864	380			
İnsani Değerler	4,618	2	2,309	,250	,779
	3496,175	378	9,249		
	3500,793	380			
Merhamet	13,222	2	6,611	,494	,611
	5057,650	378	13,380		
	5070,871	380			
Vicdan	50,799	2	25,399	4,860	,008
	1975,427	378	5,226		
	2026,226	380			
EPDÖ	5471,464	2	2735,732	22,876	,000
	45205,533	378	119,591		
	50676,997	380			
Aile Desteği	409,605	2	204,803	9,231	,000
	8386,195	378	22,186		
	8795,801	380			

ERGENLERİN MANEVİ ZEKÂLARI İLE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Akran Desteği	94,093	2	47,046		
	4815,183	378	12,739	3,693	,026
	4909,276	380			
Okul Desteği	614,220	2	307,110		
	5022,866	378	13,288	23,112	,000
	5637,087	380			
Uyum	10,412	2	5,206		
	1492,144	378	3,947	1,319	,269
	1502,556	380			
Mücadele Azmi	216,287	2	108,144		
	2299,151	378	6,082	17,780	,000
	2515,438	380			
Empati	16,246	2	8,123		
	986,751	378	2,610	3,112	,046
	1002,997	380			

P<0,05

Tablo 4’de görüldüğü üzere, ergenlerin algılanan akademik başarı değişkenine göre MZÖ (F=14,832; p<0.05), alt boyutları olan kendini anlama (F=38,638; p<0.05), vicdan (F=4,80; p<0.05) ve EPDÖ (F=22,876; p<0.05), alt boyutları olan aile desteği (F=9,231; p<0.05), akran desteği (F=3,693; p<0.05), okul desteği (F=23,112; p<0.05), mücadele azmi (F=17,780; p<0.05) ve empati (F=3,112; p<0.05) ortalamaları arasında da anlamlı fark belirlenir iken, MZÖ’ nin alt boyutu “İnsani Değerler”, “Merhamet” ve EPDÖ’nün alt boyutu olan “Merhamet” oralamaları arasında p>0.05 olduğu için anlamlı fark belirlenmemiştir.

Tablo 5. Ergenlerin Anne-Babanın Birliktelik Durumuna Göre MZÖ, EPDÖ ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız t Testi Sonuçları (n:381)

		n	X̄	ss	t Testi		
					t	sd	p
MZÖ	Evet	364	67,47	9,014	,107	379	,915
	Hayır	17	67,24	6,694			
Kendini Anlama	Evet	364	25,87	4,338	,914	379	,361
	Hayır	17	24,88	4,241			
İnsani Değerler	Evet	364	12,94	3,081	,753	20,636	,460
	Hayır	17	12,59	1,805			
Merhamet	Evet	364	16,96	3,683	-,428	379	,669
	Hayır	17	17,35	2,999			
Vicdan	Evet	364	11,70	2,318	-1,237	379	,217
	Hayır	17	12,41	2,063			
EPDÖ	Evet	364	91,13	11,505	,989	379	,323
	Hayır	17	88,29	12,504			
Aile Desteği	Evet	364	22,12	4,818	,195	379	,846
	Hayır	17	21,88	4,794			
Akran Desteği	Evet	364	17,28	3,575	,512	379	,609
	Hayır	17	16,82	4,081			
Okul Desteği	Evet	364	16,17	3,819	2,281	379	,023
	Hayır	17	14,00	4,077			
Uyum	Evet	364	67,47	1,979	-2,100	379	,036
	Hayır	17	11,32	9,014			
Mücadele Azmi	Evet	364	67,24	6,694	1,200	379	,231

	Hayır	17	25,87	4,338			
Empati	Evet	364	24,88	4,241	,604	379	,546
	Hayır	17	12,94	3,081			

P<0,05

Tablo 5 incelendiğinde; ebeveynlerin birlikte olma durumlarına göre EPDÖ alt boyutu olan okul desteği ($t=2,281;p<0,05$), uyum ($t=-2,100;p<0,05$) puanlarının ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu, diğer taraftan MZÖ, alt boyutları “Kendini Anlama”, “İnsani Değerler”, “Merhamet”, “Vicdan” ve EPDÖ, alt boyutları olan Aile desteği, Akran desteği, Mücadele Azmi ve Empati puanlarının ortalamaları arasında $p>0,05$ olduğu için anlamlı fark olmadığı görülmektedir.

Ergenlerin yaşı ile MZÖ ve alt boyut puanları, EPDÖ ve alt boyutlarının puanları arasında anlamlı ilişki olup olmadığı Pearson Korelasyon Analizi ile belirlenmiş ve sonuçlar Tablo 6’de sunulmuştur.

Tablo 6. Ergenlerin Yaşı ile MZÖ ve alt boyut puanları arasındaki ilişkinin Pearson Korelasyon Analizi

Sonuçları (n:381)		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Ergen Yaş (1)	1													
Manevi Zeka														
MZÖ (2)	,028	1												
Kendini Anlama (3)	,044	,730**	1											
İnsani Değerler (4)	,002	,657**	,172**	1										
Merhamet (5)	,028	,726**	,322**	,406**	1									
Vicdanlılık (6)	-,022	,481**	,206**	,258**	,082	1								
Ergen psikolojik dayanıklılık														
EPDÖ (7)	-,094	,368**	,474**	,009	,185**	,228**	1							
Aile Desteği (8)	-,179**	,152**	,244**	-,101*	,064	,162**	,744**	1						
Akran Desteği (9)	,018	,137**	,182**	-,025	,070	,109*	,668**	,336**	1					
Okul Desteği (10)	-,040	,289**	,341**	,067	,122*	,196**	,730**	,418**	,301**	1				
Uyum (11)	-,030	,145**	,298**	-,050	,079	-,061	,215**	-,024	,037	,014	1			
Mücadele Azımı (12)	-,055	,398**	,462**	,114*	,195**	,210**	,602**	,301**	,246**	,413**	,059	1		
Empati (13)	,041	,373**	,338**	,142**	,279**	,177**	,480**	,148**	,394**	,243**	,163**	,209**	1	

*p<0,05 **p<0,01 ; r korelasyon katsayısı mutlak değeri r<0,2 ise çok zayıf ya da korelasyon yok. 0,2-0,4 arasında ise zayıf. 0,4-0,6 arasında ise orta. 0,6-0,8 arasında ise yüksek. 0,8> ise çok yüksek bir ilişki gösterir.

Tablo 6'ya göre , ergenlerin yaşı ile MZÖ ve alt boyutları, EPDÖ ve alt boyutlarının arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca MZÖ ile EPDÖ toplam puanları arasında pozitif yönde zayıf düzeyde ($r = .368, p < 0,01$), MZÖ nin alt boyutlarından olan kendini anlama ile EPDÖ nün alt boyutlarından olan mücadele azmi arasında pozitif yönde zayıf düzeyde ($r = .462, p < 0,01$) ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

4.DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

Bu bölümde ergenlerin manevi zekâ ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yürütülen araştırma kapsamında elde edilen bulgular ilgili alan yazın kapsamında tartışılmış ve yorumlanmıştır.

4.1.Psikolojik Dayanıklılığa İlişkin Bulgular

Ergenlerin psikolojik dayanıklılıkları toplam puan ve alt boyutlarının cinsiyetine göre incelediğimizde uyum alt boyutu dışında anlamlı fark görülmemiştir. Benzer bir çalışmada, Uçar,²⁴ yaptığı çalışmada ergenlerin psikolojik dayanıklılıklarının cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermediğini belirtmiştir. Ancak çalışmamızdan farklı olarak erkeklerin uyum alt boyutundan aldıkları puanın kadınlara göre daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Örneklem grubu farklı pek çok çalışma sonuçları da cinsiyete göre psikolojik dayanıklılık düzeyinin farklılaşmadığını ortaya koymaktadır.²⁵ Bu çalışmaların bulguları araştırma bulgularını desteklemektedir. Farklı sonuçlara ulaşan araştırmalarda; kızların psikolojik sağlık düzeylerinin erkeklere göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu²⁶ bulunmuştur.

Ergenlerin psikolojik dayanıklılıklarının algılanan akademik başarıya göre baktığımızda uyum alt boyutu dışındaki tüm boyutlarla anlamlı bir fark bulunmuştur. Araştırmamızı destekleyen bir diğer çalışmada, Cavga²⁷ lise öğrencileri ile yaptığı çalışmada psikolojik dayanıklılığın algılanan akademik başarı ile ilişkisi olduğunu bulmuştur. Bireyin karşılaştığı risklerin ve kötü koşulların olumsuz etkilerinden korunmak, azaltmak ve ortadan kaldırmak için pek çok faktörün yanısıra akademik başarı da etkilemektedir.²⁸ Bu çalışmada da psikolojik sağlamlığın akademik başarı ile doğru orantılı arttığı yönünde bir sonuç karşımıza çıkmıştır. Ergenlerin psikolojik dayanıklılıklarının anne babanın birliktelik durumuna göre baktığımızda anlamlı bir fark bulunmamıştır. Kılıç²⁹ üniversite

²⁴Uçar, M.Z. Ergenlik Dönemi Bireylerin Kişilik Özellikleri İle Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki. Konya: Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2020.

²⁵Toprak, Handan. Ergenlerde Mutluluk ve Yaşam Doyumunun Yordayıcısı Olarak Psikolojik Sağlık ve Psikolojik İhtiyaç Doyumu., Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.

²⁶ Turgut, Özden, and Bahtiyar Eraslan Çapan. "Ergen Psikolojik Sağlık Düzeyinin Yordayıcıları: Algılanan Sosyal Destek ve Okul Bağlılığı." Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 44, 162-183, 2017.

²⁷ Cavga, Zeynep. Lise öğrencilerinde aile yaşam doyumu ile psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya kullanım bozukluğu arasındaki ilişkinin incelenmesi. İstanbul:İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

²⁸Öz, Fatma; Yılmaz Emel Bahadır. "Ruh Sağlığının Korunmasında Önemli Bir Kavram: Psikolojik Sağlık." Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi 16/3: 82-89, 2009.

²⁹Kılıç, Şenay Duygu. Erzurum Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık ve Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, 2014

öğrencileriyle Cavga³⁰ ve Ergün³¹ lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarda psikolojik dayanıklılık ile anne baba birlikteliği arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ebeveynlerin boşanması, ölümü ya da tek ebeveyn ile yaşamak psikolojik sağlamlık araştırmalarında ailesel risk faktörleri arasında yer almaktadır.³² Bu çalışmada anlamlı bir farkın bulunmamasının sebebi, örnekleme yer alan ayrı anne baba sayısının az olmasından kaynaklı olabilir.

Ergenlerin psikolojik dayanıklılıklarının algılanan ebeveyn tutumuna göre baktığımızda uyum ve okul desteği alt boyutlarında anlamlı bir fark bulunmuştur. Kılıç²⁷ üniversite öğrencileriyle ve Cavga²⁸ lise öğrencileriyle yaptıkları çalışmalarda psikolojik dayanıklılık ile algılanan ebeveyn tutumu arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Psikolojik sağlamlık ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir diğer çalışmada, "demokratik" tutum sergilenen bireylerin puanlarının anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür.³³

4.2. Manevi Zekaya İlişkin Bulgular

Ergenlerin manevi zeka düzeylerine cinsiyetine göre baktığımızda insani değer ve vicdan alt boyutları dışında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ergenlerin bu alt boyutlarının ortalamalarına bakıldığında ise kızların ortalama puanlarının erkeklerinkinden daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Söylemez,³⁴ yetişkinlerle yaptığı çalışmada manevi zekanın cinsiyete göre anlamlı bir fark oluşturmadığını, bunun yanı sıra toplam puan ortalamalarında kızların puan ortalamalarının erkeklerinkinden fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ruhsal zekâ boyutları ile erkek ve kadınlar arasında kabullenme ve öz-benlik açısından farklılık bulunmamıştır. Ancak, amaç ve değerler ile ruhsal zeka arasında farklılık ortaya çıktığı saptanmıştır.³⁵ Cinsiyet ve ruhsal zeka ilişkisini inceleyen bir diğer çalışmada kadın ve erkekler arasında bir fark çıkmadığına ilişkin sonuç bulunmuştur.³⁶

Ergenlerin manevi zeka düzeylerine algılanan ebeveyn tutumuna göre baktığımızda anlamlı bir fark bulunmuştur. Ergenlerin Manevi Zeka Ölçeği toplam puan ortalamalarına algılanan ebeveyn tutumuna göre bakıldığında en yüksek puanın demokratik tutum olduğu, en az puanın otoriter tutum olduğu bulunmuştur. Demokratik ebeveyn tutumu çocukların gelişimi açısından en sağlıklı tutum olarak görülmekle birlikte çocukların ihtiyaçlarını göz ardı etmeden sorumluluk bilinci kazandırılarak çocukların karar alabilme

³⁰Cavga, Zeynep. Lise öğrencilerinde aile yaşam doyumu ile psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya kullanım bozukluğu arasındaki ilişkinin incelenmesi. İstanbul:İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

³¹Ergün, Osman. Ergenlerde Duygusal Zekâ Özellikleri ile Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul. 2016.

³²Yoldaş, Ceren; Haktan Demircioğlu. "Çocukluk ve Ergenlik Döneminde Psikososyal Risk Faktörleri ve Koruyucu Unsurlar." Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi 18/1, 40-48, 2019.

³³ Acar, Suheyb. Sınav Kaygısının Yordanmasının Psikolojik Dayanıklılık Ve Karar Verme Becerileri Açısından İncelenmesi. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. 2019.

³⁴Söylemez, Aydın. Manevi Zekanın Yaşamın Anlamı ve Yaşam Doyumunun Yordayıcısı Olarak İncelenmesi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü., Yüksek Lisans Tezi, 2016.

³⁵Aydıntan, Belgin. "Ruhsal Zekânın Dönüştürücü Liderlik Üzerine Etkisini Araştıran Uygulamalı Bir Çalışma." Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 23/2 , 257-274, 2009.

³⁶Turan, Mehmet; Koç, Kenan; Ulucan, Hakkı;Yüce Mustafa. "Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Ruhsal Zekâ Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi." Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 14/1, 25-37, 2020.

becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur ve çocuklara söz hakkı tanımakla birlikte destek de olur.³⁷

Ergenlerin manevi zeka düzeylerine algılanan akademik başarıya göre kendini anlama ve vicdan alt boyutlarında kızların lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Söylemez,³⁸ yetişkinlerle yaptığı çalışmasında manevi zeka ile akademik başarı arasında anlamlı bir fark bulmuştur.

Ergenlerin manevi zeka düzeylerine anne babanın birliktelik durumuna göre baktığımızda anlamlı bir fark bulunmamıştır. Benzer bir çalışmada, Manafza Dehtabriz³⁹ üniversite yöneticileri ile yaptığı çalışmasında manevi zekanın anne baba birliktelik durumuna göre anlamlı bir fark oluşturmadığını bulmuştur.

4.3.Korelasyona İlişkin Bulgular

Ergenlerin psikolojik dayanıklılıklarına yaşa göre baktığımızda anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Güngörmüş⁴⁰ vd. üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmasında psikolojik dayanıklılık ile yaş arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Cavga⁴¹ lise öğrencileri ile yaptığı çalışmasında psikolojik dayanıklılık ile yaş arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Ergenlerin manevi zeka düzeylerine yaşa göre baktığımızda anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ergenlerin manevi zeka ve yaş ilişkisine yönelik çalışmalara rastlanmamıştır. Farklı yaş grupları ile yapılan çalışmalar incelendiğinde benzer sonuçlar karşımıza çıkmaktadır. Turan vd. (2020), spor bilimleri öğrencileri ile yaptıkları çalışmada yaş ile ruhsal zeka arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yang ve Mao⁴² ve Heydari, Meshkinyazd ve Soudmand⁴³'nin hemşirelerle yaptığı çalışmalarda yaş ile ruhsal zeka arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Ergenlerin manevi zeka ile psikolojik dayanıklılıkları arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu görülmektedir. Benzer bir çalışmada, Kişi,⁴⁴ yetişkinlerle yaptığı çalışmasında psikolojik sağlamlılık düzeyi ile ruhsal zeka arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bununla birlikte, manevi zeka alt boyutlarından "*kendini anlama*" ile psikolojik dayanıklılık ölçeği alt boyutlarından "*mücadele azmi*" arasında pozitif yönde zayıf düzeyde ilişkinin olduğu görülmektedir. Ölçeklerin diğer boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde

³⁷Baykan, Nursen. Anne-Baba Tutumları İle İnternet Bağımlılık Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Sultanbeyli İlçesi Örneği). İstanbul: Yeditepe Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, 2014.

³⁸Söylemez, Aydın. Manevi Zekanın Yaşamın Anlamı ve Yaşam Doyumunun Yordayıcısı Olarak İncelenmesi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü., Yüksek Lisans Tezi, 2016.

³⁹Manafza Dehtabriz, S. Üniversite Yöneticilerinin Ruhsal Zeka ve Duyusal Zeka İle Dönüşümcü Liderlik Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2020.

⁴⁰Güngörmüş, Kübra; Okanlı, Ayşe; Kocabeyoğlu, Tuğçe. "Hemşirelik Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları Ve Etkileyen Faktörler." Psikiyatri Hemşireliği Dergisi 6/1, 9-14, 2015.

⁴¹Cavga, Zeynep. Lise öğrencilerinde aile yaşam doymu ile psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya kullanım bozukluğu arasındaki ilişkinin incelenmesi. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

⁴²Yang, Ke-Ping ; Xiu-Ying Mao. "A Study Of Nurses' Spiritual Intelligence: A Cross-Sectional Questionnaire Survey." International Journal Of Nursing Studies, 44/6, 999-1010, 2007.

⁴³Heydari, Abbas; Ali Meshkinyazd; Parvaneh Soudmand. "The Effect Of Spiritual Intelligence Training On Job Satisfaction Of Psychiatric Nurses." Iranian Journal Of Psychiatry 12/2, 128, 2017.

⁴⁴Kişi, M. Z. Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Duyusal Zekâ ve Ruhsal Zekâ ile İlişkisi. İstanbul: Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, 2020.

da ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Alan yazında, manevi zeka ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiye yönelik çalışmaların olmadığı görülmektedir. Genel olarak psikolojik dayanıklılık, bireyin, kendisini zorlayan bir koşulla karşı karşıya kalması sonucunda karşılaştığı bu durumla yeterli düzeyde başa çıkabilmesi ile tanımlanmaktadır. Problem durumu ile başa çıkabilmesi için bireyin, öz- yeterlilik, öz-saygı, anne baba desteği, işlevsel beceriler, yaşam doyumu, inanç, zihinsel işlev okul, akran zorluklarla, kayıplarla mücadele etme ve olumsuz duruma uyum sağlama becerisi gibi destekleyici faktörlere gereksinim duymaktadır (Saka ve Ceylan, 2018; Turgut ve Çapan, 2017). Bu tanımdan yola çıkarak konu ile ilgili benzer çalışmalar incelendiğinde; ruhsal zeka ile iyi oluş, yaşam memnuniyeti, mutluluk arasında ilişki olduğu (Lun ve Bond, 2013), bağışlayıcılık (Karakaş,2017), yaşam doyumu (Kalantarkousheh,Nickamal, Amanollahi ve Dehghani, 2014),arasında pozitif yönde ilişki olduğu görülmektedir. manevi iyi oluş ve psikolojik dayanıklılığın özsaygı için güçlü bir yordayıcı olduğu (Kamya, 2000) araştırmalarda saptanmıştır. Bu araştırmalar çalışmamızda ortaya çıkan sonucu kısmen desteklediği görülmektedir.

Yapılan araştırmada elde edilen sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda; farklı kültürlerde ve farklı gruplar üzerinde de bu konunun araştırılması, ergenlerde manevi zeka ve psikolojik sağlamlık ile ilişkisini içeren nitel yöntem kullanılarak araştırmalar yapılabilir. Ayrıca, manevi zekanın, psikolojik iyi oluş, yaşam doyumu, ölüm kaygısı, şiddete yönelik eğilimler ile ilişkisi konularında çalışmalar yapılarak, konu ile ilgili çeşitli gruplara eğitimler ve desteklerin verilmesi önerilebilir.

4.4.Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

"Ergenlerin Manevi Zekâ ile Psikolojik Dayanıklılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli araştırma için Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 11.12.2020 tarihli 20/493 nolu karar ile birlikte Etik Kurul izni alınmıştır.

5. Kaynakça

- Acar, Suheyb. Sınav Kaygısının Yordanmasının Psikolojik Dayanıklılık Ve Karar Verme Becerileri Açısından İncelenmesi. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. 2019.
- Akça, Dilek- Erden, Seval. "Bilişsel Davranışçı Temelli Grupla Psikolojik Danışma Programının Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılığına ve Mizah Düzeyine Etkisi." Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi 2/3 61-72, 2018),.
- Akdoğan, Bulut - Süleyman Barbaros YALÇIN. "Lise Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılık Ve Çatışma Çözme Davranışlarının Öznel İyi Oluşlarını Yordaması." Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,46: 174-197, 2018.
- Aktaş, Engin. Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılıkları İle Gelecek Beklentileri Arasındaki İlişki. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Aydıntan, Belgin. "Ruhsal Zekânın Dönüştürücü Liderlik Üzerine Etkisini Araştıran Uygulamalı Bir Çalışma." Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 23/2 , 257-274, 2009.
- Baykan, Nursen. Anne-Baba Tutumları İle İnternet Bağımlılık Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Sultanbeyli İlçesi Örneği). İstanbul: Yeditepe Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, 2014.
- Beardsley, L.M.. Spiritual Intelligence and the Bible. Loma Linda, USA. Presented at the 2nd Symposium on the Bible and Adventist Scholarship.Dominican Republic, 2014.
- Block, J - Kremen, A. M. "İq And Ego-Resiliency: Conceptual And Empirical Connections And Separateness." Journal Of Personality And Social Psychology, 70 (2), 349-36, 1996.
- Bulut, Sefa, Uğur Doğan, and Yunus Altundağ. "Adolescent Psychological Resilience Scale: Validity And Reliability Study." Contemporary Psychology, Suvremena Psihologija, 16.1: 21-32, 2013.
- Can, Abdullah. SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi. Ankara: Pegem Yayınları, 8. Baskı, 2019.
- Cavga, Zeynep. Lise öğrencilerinde aile yaşam doyumunu ile psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya kullanım bozukluğu arasındaki ilişkinin incelenmesi. İstanbul:İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Çifci, Ayşenur. 14-18 Yaş Grubunda Tanrı Algısı İle Psikolojik Sağlık İlişkinin İncelenmesi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

- Emmons, Robert A. "Is Spirituality An Intelligence? Motivation, Cognition, And The Psychology Of Ultimate Concern." *The International Journal For The Psychology Of Religion* 10/1, 3-26, 2000.
- Erduran-Tekin, Özge; Ekşi Halil. "Adapting the Scale for Spiritual Intelligence to Turkish." *Spiritual Psychology and Counseling* 4/2, 123-141, 2019.
- Ergün, Osman. *Ergenlerde Duygusal Zekâ Özellikleri İle Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul. 2016.
- Ernas, Şakir. *Özerklik Ve Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Güngörmüş, Kübra; Okanlı, Ayşe; Kocabeyoğlu, Tuğçe. "Hemşirelik Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları Ve Etkileyen Faktörler." *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 6/1, 9-14, 2015.
- Heydari, Abbas; Ali Meshkinyazd; Parvaneh Soudmand. "The Effect Of Spiritual Intelligence Training On Job Satisfaction Of Psychiatric Nurses." *Iranian Journal Of Psychiatry* 12/2, 128, 2017.
- Howell, Kathryn H. "Resilience And Psychopathology In Children Exposed To Family Violence." *Aggression And Violent Behavior*, 16/6, 562-569, 2011.
- Güler, Oğuzhan. *Ergenlerde Psikolojik Dayanıklılık ile Duygusal Özerklik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. 2021.
- Kalantarkousheh, S. M., Nickamal, N., Amanollahi, Z., and Deghani, E. (2014). Spiritual Intelligence and Life Satisfaction among Married and Unmarried Females. *Open Journal of Social Sciences* 2014, 2, 172-177. doi: 10.4236/jss.2014.28024.
- Kamya, H. A. (2000). Hardiness and Spiritual Well-Being Among Social Work Students: Implications for Social Work Education. *Journal of Social Work Education*, 36(2): 231-240.
- Karakaş, A.C. (2017). Manevi Zekanın İç Yönelimli Dindarlık, Affetme Esnekliği ve Öznel İyi Oluşla İlişkisi. *Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi*. 1 (1) 53-63. doi: 10.32711/tiad.350504.
- Karasar, Niyazi, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları, 14. Baskı, 2005.
- Karakaya, Yavuz. *Öğretmenlerin Psikolojik Dayanıklılıkları ile Motivasyonları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Erzincan: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

- Kılıç, Şenay Duygu. Erzurum Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık ve Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, 2014
- Kişi, M. Z. Psikolojik Sağlık Düzeylerinin Duygusal Zekâ ve Ruhsal Zekâ ile İlişkisi. İstanbul: Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Kumar, V. V.; M. Mehta. "Gaining Adaptive Orientation Through Spiritual And Emotional Intelligence." *New Facets of Positivism*, 281-301, 2011.
- Lun, V. M. C. ve Bond, M. H. (2013). Examining the Relation of Religion and Spirituality to Subjective Well-being Across National Cultures. *Psychology of Religion and Spirituality*, 5(4): 304- 315.
- Manafza Dehtabriz, S. Üniversite Yöneticilerinin Ruhsal Zeka ve Duygusal Zeka İle Dönüşümcü Liderlik Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2020.
- McGreal, S. A. "The illusory Theory of Multiple Intelligences". *Psychology Today*, <https://www.psychologytoday.com/us/blog/unique->, 2013.
- Meriç, Ferah. Şefkat Korkusu, Öz-Anlayış ve Psikolojik Dayanıklılık: Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Ebeveynleri Üzerine Bir Araştırma. İstanbul: Biruni Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2020.
- Motan, İrem. Distinguishing Anxiety and Depression: Hardiness. Ankara: The Middle East Technical University. Master Thesis, 2002.
- Mutluer, S. Özgüven Oluşmasında Manevi Değerlerin Rolü. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans Tezi, 2006.
- Öz, Fatma; Yılmaz Emel Bahadır. "Ruh Sağlığının Korunmasında Önemli Bir Kavram: Psikolojik Sağlık." *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* 16/3: 82-89, 2009.
- Perişan, Nurbanu. Kaygı, Psikolojik Dayanıklılık ve Başa Çıkma Yolları Arasındaki İlişki. Üst Bilişin Aracı Rolü. İstanbul. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Purmut, E. Ergenlerde Benlik İmgesi ile Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İstanbul: Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Saka, A. & Ceylan, Ş. (2018). Ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin aile yapılarına göre incelenmesi. *JRES*, 5(1), 68-86.
- Sharma, B. Surchandra; Ali Arif. "Spiritual Intelligence, Self-Esteem And Mental Health Status Among The School Going Adolescents." *Indian Journal of Positive Psychology* ,6/3, 233, 2015.

- Simak, Valen Fridolin, Poppy Fitriyani, and Agus Setiawan. "The Relationships Between Risky Sexual Practices And Spiritual Intelligence Of Adolescents In Indonesia." *Comprehensive Child And Adolescent Nursing*, 42/1, 73-81, 2019.
- Söylemez, Aydın. Manevi Zekanın Yaşamın Anlamı ve Yaşam Doyumunun Yordayıcısı Olarak İncelenmesi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü., Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Stanard, Rebecca Powell, Daya Singh Sandhu ; Linda C. Painter. "Assessment of spirituality in counseling." *Journal of Counseling & Development*, 78/2 , 204-210, 2000.
- Toprak, Handan. Ergenlerde Mutluluk ve Yaşam Doyumunun Yordayıcısı Olarak Psikolojik Sağlık ve Psikolojik İhtiyaç Doyumu., Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.
- Turan, Mehmet; Koç, Kenan; Ulucan, Hakkı; Yüce Mustafa. "Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Ruhsal Zekâ Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi." *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14/1, 25-37, 2020.
- Turgut, Özden, and Bahtiyar Eraslan Çapan. "Ergen Psikolojik Sağlık Düzeyinin Yordayıcıları: Algılanan Sosyal Destek ve Okul Bağlılığı." *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 162-183, 2017.
- Uçar, M.Z . Ergenlik Dönemi Bireylerin Kişilik Özellikleri İle Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki. Konya: Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Yang, Ke-Ping ; Xiu-Ying Mao. "A Study Of Nurses' Spiritual Intelligence: A Cross-Sectional Questionnaire Survey." *International Journal Of Nursing Studies*, 44/6, 999-1010, 2007.
- Yıldırım, Pınar Koç; Yıldırım, Erol; Otrar, Mustafa; Şirin, Ahmet. "Ergenlerde Psikolojik Dayanıklılık İle Benlik Kurgusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi." *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 42/42, 277-297, 2015.
- Yoldaş, Ceren; Haktan Demircioğlu. "Çocukluk ve Ergenlik Döneminde Psikososyal Risk Faktörleri ve Koruyucu Unsurlar." *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi* 18/1, 40-48, 2019.
- Yöndem, Zeynep Deniz; Bahtiyar, Muhammed. "Ergenlerde Psikolojik Dayanıklılık Ve Stresle Baş Etme". *The Journal of Academic Social Science Studies*, 45, 53-62, 2016.
- Yurttaş, Esra. (2018). Ruhsal Zekâ ile Karar Verme Stilleri İlişkisi: Yöneticiler Üzerine Bir Uygulama. Ankara: Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. 2018.